

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Francisci Toleti S. R. E. Cardinalis Summa Casuum
Conscientiæ, Sive De Instructione Sacerdotum Lib. VII**

Toledo, Francisco de

Coloniæ Agrippinæ

3. Quid sit hæresis, quare sic dicatur.

urn:nbn:de:hbz:466:1-40916

non. Durum tamen semper mihi visum est, tale esse peccatum mortale; tamen cōmunis sententia ita tenet, quæ in moralib. validum est argumentū. Hoc igitur modo fidei necessitas intelligenda est. Sed aduertendum est, non quocumq; modo esse fidem necessariam. Est enim fides duobus modis, & implicita, & explicita. Fides implicita est, qua creduntur fidei veritates non distinctæ in se ipsis, sed in aliquo communi principio: qui enim credit hoc modo; credo quæcumque tenet Ecclesia, implicitè credit veritatem articulorum, & aliorum ad fidem spectantiū. Explicita verò est, cum iam in particulari creduntur ipsæ veritates fidei in se, & non in communi. Nullus tenetur ad explicitam fidem omnium, quæ credenda sunt, habendam: sic enim oporteret distinctè cognoscere omnes Scripturas Sanctas traditiones, Concilia, & alia quæ diximus. Sicut autem nullus tenetur hanc fidem ita explicitam tenere, ita nullus satisfacit præcepto fidei per solam implicitam illam fidem, tenendo quicquid tenet Ecclesia; sed opus est media fide, partim implicita, partim explicita. Implicita quidem, eorum, quæ tenet Ecclesia, præter fidei articulos ad humanitatem, & diuinitatem pertinentes. quos omnes explicitè credere debet, quamuis non omnes teneantur difficultates, & sublimitates eorum penetrare. Omnes ergo, etiam rustici, tenentur scire; Deum vnum in essentia, trinum in personis, Patrem, Filium, & Spiritum sanctum, creatorem, saluatorem, & glorificatorem, Christi incarnationem, natiuitatem, mortem, resurrectionem, ascensionem, aduentum iudicij: & est mortale peccatum ista ignorare, secundam communem sententiam, nec ignorantia excusantur: non enim Christianè viuere possunt absque illorum cognitione. Vnde aduertant maximè Curiam negligentiam, & Confessarij examinent pœnitentes. Hæc enim fides modò omnibus est necessaria; quamuis in Episcopis, & sapientioribus explicatio fides requirantur, vt præ fidei defensoribus, & declaratoribus.

Quid sit hæresis, quare sic dicatur.

CAPVT III.

Oportet modò de peccatis contra fidem tractare. Fidei autem opponuntur tria, putà hæresis, apostasia, infidelitas, de quibus singulis dicendū: ac primò de hæresi.

FF 2

De qua

De qua primò tractandum occurrit, quid hæresis sit. Videtur autè sic posse describi: *Hæresis est error perinax hominis Christiani, fidei Catholicæ ex parte contrarius*: in qua descriptione quinque sunt, quæ ad hæresim pertinent.

Primum est, *error*. est autem error existimatio veri pro falso, aut falsi pro vero: errat enim, qui falsum putat verum esse, & quod est verum, putat esse falsum. Hæresis igitur est quidam error, & quædam existimatio, aut veri pro falso, aut falsi pro vero. Ex quo generaliter tenendum est, ubi non est error intellectus, non est hæresis, quamvis factum ipsum sit contra factum fidei. Verbi gratia, conculcat quis hostiam consecratam, (quod absit) ve scitur carnibus tempore prohibito: spernit iungines: omnia ista sunt mortalia peccata, sed nondum hæresis videndum est, an qui facit hæc, existimet sibi licere ea, quia perat Christum abesse à Sacramento, nec esse validam prohibitionem Ecclesiæ circa esum carniū certis temporibus: tunc enim est error & hæresis. Quod si non sic existimat, sed potius credit omnia, tamen aliquo metu, vel ira correptus illa facit, non est hæreticus, quamvis præsumatur exterius talis, sed interius non est, quia non errat.

Secundum est, *fidei contrarius*: Non enim quilibet error, est hæresis. Errare enim in scientijs, & opinionibus, non est hæresis. Errare tamen in his, quæ fidei sunt, hæresis est. Verbi gratia, tenere, & existimare falsum aliquid, quod recipit Ecclesiæ, vel existimare verum, quod est contrarium ei, quod tenet Ecclesiæ, ut de fide, hoc iam ad hæresim spectat.

Adhuc tamen error iste non est hæresis, sed opus est tertio, scilicet, *ex parte*. Dupliciter enim potest quis errare in fide, scilicet, negando totam fidem Christi, & hoc non est hæresis, vel apostasia, vel infidelitas, ut post dicemus, aut negando aliquam, vel aliquas veritates fidei Christianæ, & hæc est hæresis. Non enim hæretici totam negant religionem Christianam, sed unum, aut alterum articulum Ecclesiæ: ob id, dicitur hæresis contraria fidei, non quidem in toto, sed ex parte.

Adhuc opus est quarto, nempe, *hominis Christiani*, id est, baptizati: qui enim numquam baptizati fuerunt, quantumvis errant, non dicuntur hæretici: hæresis enim est hominis Christiani.

Adhuc tamen ista quatuor non sufficiunt, sed necessarium est maximè quintum, nempe, *perinacia*: & ut hoc vno verbo explicem, quæ dicatur perinacia, scito esse perinacem, qui

scit

sciens esse illud, quod affirmat, contra Ecclesiam, adhuc vult illud sustinere. Errare igitur cum pertinacia, non est nimis adhaerere suis dictis, sed cognoscendo esse contra Ecclesiam, id recipere, puta falsum pro vero, aut verum, pro falso. Talis pertinacia est necessaria in hæresi, ita, ut, quâvis quis teneat contra ipsos articulos, aut contra scripturam, si ignorabat esse contra Ecclesiam, vel scripturam, non sit hæreticus. Ex his omnibus definitio hæresis nota est.

In summa ergo duo aduertenda sunt præcipuè in hæresi, & quod sit error contra fidem, & quod sit cum pertinacia assertus à cognoscente illum esse contra Ecclesiam. Est autem tam necessaria ista pertinacia, ut sine illa error numquã sit hæresis, sed aliquando sit peccatum mortale, aliquando actus meritorius, aliquando neutrum. Verbi gratia: si quis erret in his, quæ tenebatur scire, tamen sine pertinacia, quia nescit esse contra Ecclesiam, paratusq; est credere, quod tenet Ecclesia, licet non sit hæreticus, mortaliter peccat, quia errat in his, quæ scire tenebatur de necessitate. Vnde, multi rustici habentes errores contra articulos fidei excusantur ab hæresi, quia ignorant articulos, & sunt parati obedire Ecclesie; sed à peccato mortali non excusantur quia tenentur scire articulos: & hoc aduertant Confessarij. Rursus, si rusticus circa articulos credat suo Episcopo proponenti aliquod dogma hæreticum, meretur in credendo, licet sit error; quia tenetur credere, donec ei constet esse contra Ecclesiam. Rursus aliqui putant aliqua, quæ verè sunt contra ipsas Scripturas, sed ipsi ignorant, nec scire tenentur, nec peccant, nec merentur. In his omnibus, defectu pertinaciæ, non est hæresis. Maxime tamen notandum est, latioram inueniri pertinaciam in homine docto, quàm in rustico, & indocto. Rusticus solum forsan est pertinax, quando tenet aliquid, quod scit esse contra Ecclesiam, quia hæc est ratio illi credendi, ut credat, quod credit Ecclesia. Quod si tenet aliquid, quod scit esse contra traditiones Apostolicas, vel cõtra determinationem Papæ, non est pertinax adhuc; quia iste non tenetur scire istas esse regulas fidei, nisi sciat, illa etiam esse contra Ecclesiam, vel traditiones, vel quamlibet canonicam scripturam, vel communem Sanctorum sententiam, vel determinationes Pontificum, vel Concilia; statim enim atque scit esse contra Ecclesiam, si scit esse contra scripturam vel erem, si scit esse contra: verum est, quod pro maiori, vel minori

capto, potest esse latior pertinacia aliquando. Generaliter autem id verum est, quod quoties contra Ecclesiam aliquid esse dignoscitur, & tenetur, pertinacia est. Ex his omnibus, quid hæresis sit, perspicui potest. *ἀίρεσις* autem Græcè, idem est, quod Latine, electio, quasi fides ex propria voluntate hominis habita. Et adverte, quia homo ex se errat, & ex proprio defectu suo, ob id error ille ex electione dicitur, & hæresis. Quia verò veritati non credit supernaturali, nisi adiutus à Deo, qui homines eligit ad finem, iuxta illud: *Non me elegistis, sed ego elegi vos*: propterea credere, & tenere fidem, quamvis voluntarium sit, non tamen dicitur hæresis.

Quibus modis peccetur peccato hæresis.

CAPVT IV.

Aduertendum est, tripliciter posse aliquem peccare peccato hæresis.

Primo, tantum interius, cum in corde habet aliquem errorem cum pertinacia erga materiam fidei, tamen actu aliquo exteriori non manifestauit talem interiorem errorem.

Altero modo, tantum exterius, cum aliquis in corde retinens veritatem fidei, exterius facit, vel metu, vel ira, vel aliquo alio motiuo aliquem actum contra fidem, vt veluti carnalibus prohibitis, illudere imaginibus, conculcare Sacramentum, vel verbo aliquid affirmare contra fidem, vel nunc aliquid concedere alteri contra fidem.

Tertio modo, interius, & exterius aliquid facit contra fidem, siue coram alijs, siue solus, & nullo præfente. Omnia ista sunt grauissima peccata mortalia, sed cum magna differentia. Primum, & tertium faciunt hominem verè hæreticum, quia peccata peccata amittitur fides interior. Secundum non facit hominem simpliciter hæreticum, quia verè ibi non est error, qui necessarius est in hæresi; ob idque non proprie est peccatum contra fidem, sed contra fidei confessionem, nec ob tale peccatum fides interior amittitur; quamvis in foro exteriori, quod de exterioribus maximè cõsiderat, ille homo sic peccans præsumatur hæreticus, & interius etiam errare.

Alteram etiam existit differentiam. Primum peccatum hæresis interius tantum nulli subiacet excommunicationi, ita Anton.